

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Творчий портрет суспільно- гуманітарної кафедри

Мороховська С.І., вчитель математики

Харків - 2006

Творчий портрет суспільно-гуманітарної кафедри

Вчителі кафедри працювали над розв'язанням першочергових завдань навчання та виховання учнів за сучасних умов. З урахуванням рівня організації навчально-виховного процесу, особливостей учнів, учителі працювали над вирішенням наукової методичної та виховної проблем.

Наукова проблема: забезпечення високого рівня якості та творчих здібностей учнів на основі високого рівня професіоналізму вчителів у світлі вимог закону України „Про загальну середню освіту”, Національної доктрини розвитку освіти України.

Методична проблема: удосконалення уроків суспільно-гуманітарного циклу шляхом особистісно орієнтованої системи навчання, творчий розвиток учня.

Виховна проблема: створення оптимальних умов для розвитку та саморозвитку особистості учня, спрямованих на поліпшення розумових та фізичних можливостей, оволодіння знаннями та вміннями з основ наук про здоров'я та пропагування здорового способу життя.

Заходи щодо підвищення фахової майстерності педагогів:

- вчителі вивчають передовий педагогічний досвід вчителів;
- кожний із членів кафедри має власні методичні розробки;
- на засіданні кафедри вчителі знайомляться із навичками психолого-педагогічної, методичної

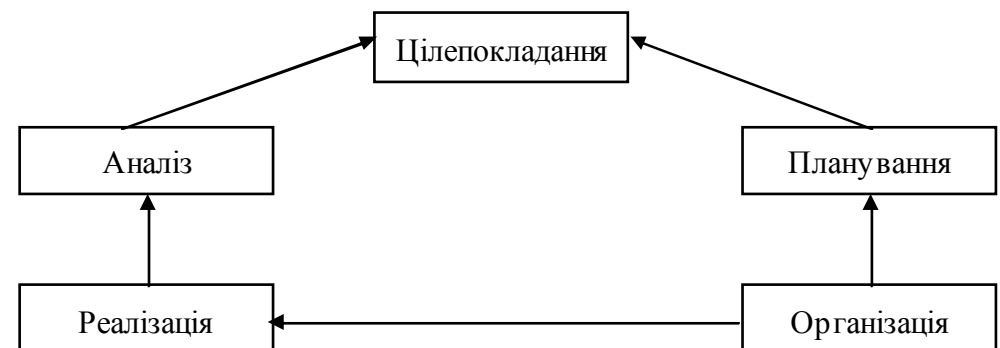
- літератури, фаховими загальнопедагогічними періодичними виданнями;
- проводяться творчі звіти вчителів, які атестуються;
  - вчителі кафедри беруть активну участь у роботі психолого-педагогічних семінарів;
  - кожний вчитель працює над виробленням власного стилю ведення уроків, роботи.

Адміністрація ліцею систематично проводить перевірки викладання предметів суспільно-гуманітарного циклу та атестації вчителів, систематично проводить моніторинги навчальних досягнень учнів та вчителів, аналізує семестрові статистичні звіти вчителів-предметників.

Була проведена анкета для вчителів: готовність педагога щодо формування самоосвітньої компетентності учнів на ґрунті моніторингових досліджень.

Аналіз самоосвіти вчителів дає можливість виділити ті етапи, що притаманні будь-якій діяльності:

Етапи самоосвітньої діяльності

Особливо чітко простежується мотиваційна сфера. Усвідомлення себе як особистості, визначення своїх ідеалів, життєвих планів є головною лінією розвитку спонукальних сил самоосвітньої компетенції. Пов'язане з ними ціле покладання: це здатність свідомо ставити мету й досягати її; це вміння проявляти інтелектуальні й вольові зусилля для досягнення.

Обробляючи анкетні дані, можна сказати, що на етапі планування вчителі обирають форми та засоби, розподіляють час та засоби в навчальній діяльності, визначають проміжні цілі, здійснюють відповідні кроки до реалізації. Цей процес включає в себе організацію пошуку відповідної інформації; на етапі аналізу здійснюється контроль за результатами своєї роботи (важливо знаходити й виправляти власні помилки та недоліки в діяльності, важливо мати адекватну самооцінку, здатність до реалізації й коригування, тобто осмислення особистісного процесу й результату цього виду діяльності.

В даній анкеті вчителі називають складові самоосвітньої компетенції й учнів (а саме вміння працювати з різними джерелами, комп'ютером, літературою, Internet), вказують на якому рівні компетенції знаходяться учні: не тільки володіють уміннями здійснювати первинну інформацію за вказівкою вчителя, а й демонструють уміння вибирати відомі способи дій, вміють здійснювати окремі самоосвітні операції і деякі учні прагнуть володіти умінням творчо-пошукової діяльності.

Вчителі спрямовують учнів на осмислення проблеми, створюють для учнів практичні можливості використання дослідницького методу в пізнавальній

Сметанкіна Анастасія, учениця 11-А класу.
Запозичення в англійській мові. Науковий керівник: учитель Рудь Н.В.

Сметанкіна Анастасія, учениця 11-А класу.
Власні вірші.

Матвеев Андрій, учень 11-Б класу. Розвиток Сходу. Науковий керівник: учитель Гранкова О.Г.

Олімпіади серед ліцеїв при вищих навчальних закладах

Горіна Ірина - I місце з української мови та літератури;

Козирєва Маргарита - I місце з української мови та літератури;

Бедіна Неллі – I місце з історії;

Ісакіна Юлія – I місце з історії;

Іваненко Анна – II місце з історії;

Панченко Катерина – III місце з основ правознавства;

Бедіна Неллі – I місце з зарубіжної літератури;

Євсєєва Олена – III місце з зарубіжної літератури;

Бедіна Неллі – I місце з англійської мови;

Глоба Аліна – II місце з англійської мови.

Дослідницька робота (участь учнів у МАН) олімпіади, конкурси МАН

Секція: Історичне краєзнавство

I місце Іваненко Анна, учениця 11-Б класу

Секція: Українська література

I місце Надточій Ганна, учениця 11-А класу;

II місце Амеліна Тетяна, учениця 11-Б класу

Секція: зарубіжна література

I місце Степанян Сусанна, учениця 11-А класу.

Конференції довузівської молоді

Горіна Ірина. Учениця 10-Б класу. Лінгвістичні парадокси. Науковий керівник: учитель Москалець І.М.

Надточій Ганна, учениця 11-А класу. „Лісова пісня” Лесі Українки. Науковий керівник: учитель Острецька І.М.

Степанян Сусанна, учениця 11-А класу. Віктор Гюго – поет-лірик. Науковий керівник: кандидат педагогічних наук І.П. Дроздова.

Колосова Оксана, учениця 10-А класу. Голодомор в Україні 1932-1933 рр. Причини та наслідки. Науковий керівник: учитель-методист Калмикова І.В.

Іваненко Анна, учениця 11-Б класу. Розвиток церковного будівництва. Науковий керівник: учитель Гранкова О.Г.

Амеліна Тетяна, учениця 11-Б класу. Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко та його діяльність у Харкові. Науковий керівник: учитель Острецька І.А.

діяльності, допомагають в організації самостійної пошукової діяльності учнів.

Підсумовуючи, варто наголосити, що вчитель повинен керуватися оптимістичною концепцією: кожен учень має певний дослідницький потенціал, навчально-дослідницька робота допоможе йому стати талановитою творчою особистістю.

Також була проведена анкета для вчителів: експертиза рівня педагогічної культури педагога.

Відповідаючи на перше питання: Що таке особистісно розвиваюче навчання, вчителі з'ясували, що в основі цього навчання лежить уявлення про розвиток дитини як суб'єкта особистої діяльності. А це означає, що це головне завдання вчителя, і враховуючи те, що не кожна зміна в дитині є зміною в її розвитку. І тому вчителям потрібно звертати увагу на інтелектуальні зміни, психічні новоутворення. Це підтверджує вислів Л.С. Виготського: „Педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день дитячого розвитку. Тільки тоді вона зуміє у процесі навчання викликати до життя ті процеси, які лежать в „зоні найближчого розвитку”. Педагоги розуміють, що головне завдання, вивчати особисті навчально-пізнавальні можливості учня, визначати індивідуальну зону найближчого розвитку дитини, допомогти формуванню ще не сформованих здібностей дитини.

Варто нагадати, що структура уроку складається з таких компонентів:

- оцінка того, що може учень;
- створення ситуації успіху через особистісну мотивацію;

- практичне завдання, яке може виконати кожен учень;
- рефлексія способу дії, обговорення того, що зроблено.

Своєрідність таких уроків у тому, що навчальне завдання виникає лише наприкінці заняття, тобто учень протягом уроку осмислює те, чого не знає.

Відповідаючи на питання № 2 вчителі відповіли, що вони враховують індивідуальні особливості учня підбором диференційованих завдань, на уроці ведеться робота із сильними та слабкими.

Критерії самоаналізу педагогічної діяльності вчителі вбачають за результатами успішності учнів, участі ліцеїстів у олімпіадах, конкурсах, роботі МАН.

В наступному 5 питанні анкети вчителі пояснюють вирази: „Опора та суб’єктний досвід”, „Середовище для вибору”, приводячи приклади реалізації цих напрямків у своїй педагогічній діяльності.

Відповідаючи на останні питання, вчителі назвали форми організації навчання.

Форми організації навчання:

- ~ урок-лекція, семінарське заняття;
- ~ урок-конференція, урок-бесіда;
- ~ урок-диспут;
- ~ урок-залік;
- ~ лабораторна робота;
- ~ практичне заняття.

Назвали типи уроків:

- урок засвоєння нових знань;

сучасність – постійне прагнення до новизни й удосконалення змісту уроку; впровадження педагогічних інновацій;

оптимальність – спроба максимально досягти навчально-виховних цілей при економному використанні часу;

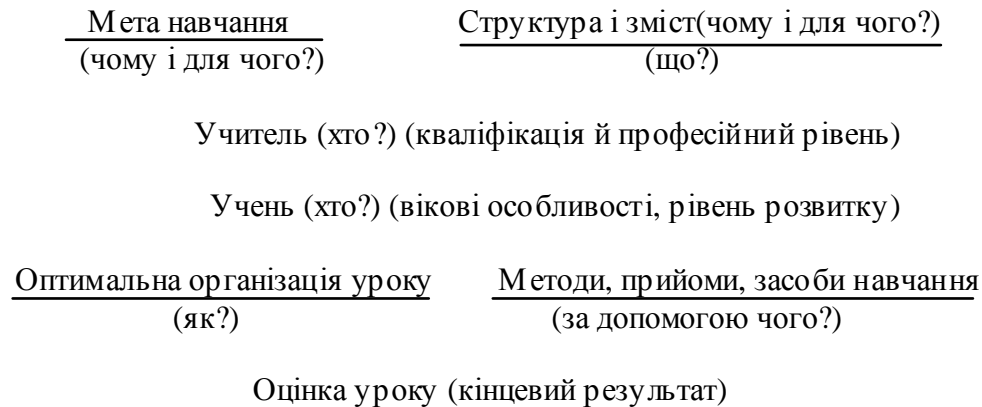
інтегральність – синтез знань з мови, літератури, історії, краєзнавства;

науковість – опора на досягнення сучасної науки; відтворення процесу навчання і його результатів; програмування взаємодії учителя й учнів; використання різноманітних засобів навчання, ТЗН; якісна і кількісна оцінка результатів уроку.

Участь в роботі НТЛ, позаурочних заходах. Робота з обдарованою молоддю

На виконання Указу Президента України від 8 лютого 2001 року № 78 „Про програму роботи з обдарованою молоддю на 2001-2006 рр.”, з метою створення сприятливих умов для розвитку, підтримки, стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді в ліцеї розробляються заходи щодо забезпечення реалізації цієї програми.

3) розробку структури і змісту уроку, спрямованих на ефективне розв'язання дидактичних завдань. Складові технології уроку можна показати схемою:

Ще раз хочу наголосити, що центральною фігурою є учитель, саме від його професійної підготовки, кваліфікаційного рівня залежить організація навчального процесу, ефективність кожного уроку. Технологічний підхід до уроку забезпечує системний спосіб його організації, спрямований на оптимальну побудову і реалізацію навчально-виховної мети і ґрунтується на діяльнісному підході, що сприяє інтенсифікації навчання, генералізації знань, умінь; навичок для використання у подальшій навчальній діяльності.

Високий результат успішності учнів вчитель повинен проектувати на уроці, моделюючи навчальний процес, пам'ятаючи про найголовніші ознаки уроку:

- урок засвоєння навичок і умінь;
- урок застосування знань і умінь;
- урок узагальнення і систематизації знань;
- урок перевірки, оцінки, коректування знань, умінь, навичок;
- комбінований урок.

Назвали технології інтерактивного навчання.

Інтерактивні технології кооперативного навчання:

- робота в парах
- ротаційні (змінювані) трійки, „Карусель”;
- малі групи „Акваріум”

Технології колективно-групового навчання:

- обговорення проблеми в загальному колі „Мікрофон”, „Мозковий штурм”, „Ажурна пилка”

Технології ситуативного моделювання:

- громадські слухання,
- розігрування ситуації за ролями
- технології опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, дебати, дискусії).

Дані педагогічні технології вчителі намагаються впроваджувати на уроках.

Вчитель – безпосередній творець навчального процесу, це він складає величезну кількість конкретних навчальних ситуацій, через які проходить учень протягом всього періоду навчання. І саме особистість учителя – є вирішальним фактором формування в учнів відповідального ставлення до навчання, до пізнавальної діяльності. Вся шкільна практика показує, що захоплення учнів визначаються тим, який учитель викладає предмет. Учитель формує не тільки ставлення до навчання, а й відповідне світосприйняття, духовно-

моральні принципи поведінки, виступаючи для учня зразком.

Звичайний учитель розповідає.
Добрий учитель пояснює.
Кращий учитель демонструє –
показує.
Справжній учитель дає насагу
до навчання учням.

Вільям Вард

Було проведено анкетування серед вчителів на творчу ініціативу та знання інноваційних технологій. Цей матеріал надруковано в журналі „Умови успішного розвитку дитини”, Шляхи подальшого розвитку творчої ініціативи вчителя ліцею, Х., 2006, с. 21. Переглядаючи анкети вчителів варто зазначити, що вчителі ліцею творять гуманну, творчу освіту; вони є комунікабельними (бо розуміють, що спілкування є одним з основних умінь у ХХІ столітті, яке потрібно виробляти в учнів власним прикладом); вчителі постійно ознайомлюються з новими педагогічними технологіями та методикою викладання (участь у педагогічних читаннях, семінарах); знайомляться з теоріями про сприйняття інформації, застосовуючи різні методи в навчанні; усвідомлюють важливість застосування інтерактивних методів у навчанні, методів роботи в групах; використовують дослідницький і пошуковий методи в навчанні; вивчають різні способи оцінювання знань і вмінь учнів; дотримуються вимог Міністерства освіти і науки України щодо викладання предметів; ставлять дитину в центрі навчання, активізуючи розвиток її особистості; поширюють ідеї творчо розвиваючого

Зарубіжна література	Англійська мова
18,4% - 8 клас	17,7% - 8 клас
18,1% - 9-А	17,6% - 9-А
18,2% - 9-Б	17,6% - 9-Б
18,0% - 10-А	16,9% - 10-А
16,0% - 10-Б	16,0% - 10-Б
18,5% - 11-А	17,2% - 11-А
17,3% - 11-Б	16,1% - 11-Б

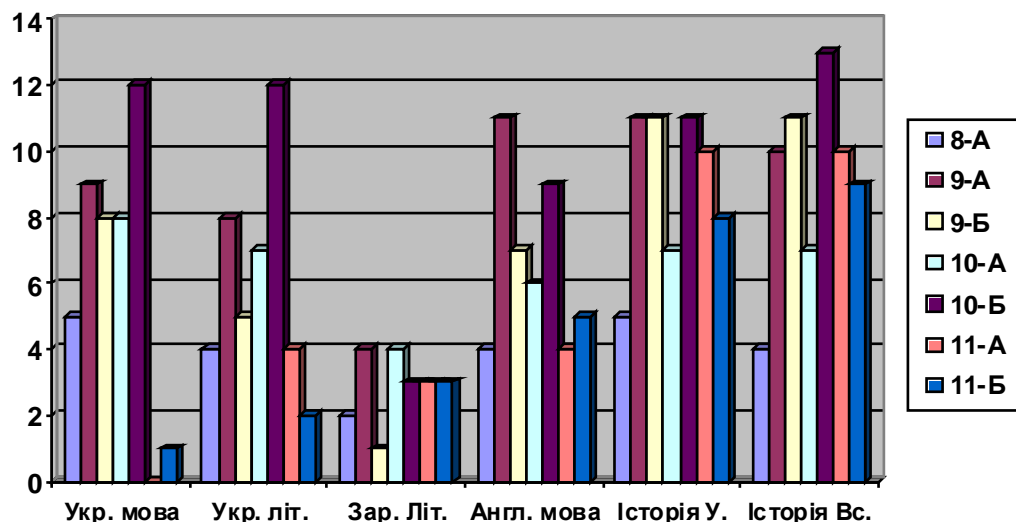
Досягти високих показників навчальних досягнень учнів завдяки удосконаленню уроку – єдності форм і змісту, реалізації мети й завдань. Від учителя залежить, скільки інформації зможуть сприйняти і засвоїти учні, якими навчальними методами і прийомами при цьому потрібно скористатися. Якість уроку залежить від особистісного підходу до навчального процесу, взаємодії вчителя й учнів, педагогіка співробітництва на уроці й інших чинників, що стимулюють навчальну діяльність.

Ще раз хочу наголосити, що технологічний підхід до уроку дає можливість сконструювати такий навчальний процес, який би відповідав змісту і навчальній меті, що ставить перед собою й учнями кожен учитель. Розробка технології уроку розкриває творчі можливості вчителя і передбачає:

- 1) визначення мети і змісту навчального матеріалу;
- 2) оптимальний вибір форм, методів і засобів навчання;

4 – 6 балів

Українська мова	15,2% - 8 клас	Історія України	15,9% - 8 клас
	16 % - 9-A		15,7% - 9-A
	16% - 9-Б		15,3% - 9-Б
	14,5% - 10-A		16,9% - 10-A
	15,9% - 10-Б		16,2% - 10-Б
	17,1% - 11-A		15,1% - 11-A
	16,9% - 11-A		15,5% - 11-Б

Українська література	16,4% - 8 клас	Всесвітня історія	16,4% - 8 клас
	16,7% - 9-A		15,9% - 9-A
	17,4% - 9-Б		15,5% - 9-Б
	16,7% - 10-A		17,0% - 10-A
	16,2% - 10-Б		15,4% - 10-Б
	17,2% - 11-A		14,9% - 11-A
	19,1% - 11-Б		15,1% - 11-Б

навчання, поглибленого мислення, толерантності, взаєморозуміння і культури спілкування.

Гранкова О.Г., вчитель історії

Головне завдання вчителя не тільки навчити, передати свої знання учню, а й виховати особистість. Особистість з високими життєвими цінностями, яка б завжди змогла відрізнити гарне від поганого, розпізнати фальш, діяти тільки згідно з совістю, особистість – яка б була достойним громадянином суспільства.

„... Быть хорошим учителем можно, только будучи хорошим воспитателем. Без участия в воспитательной работе вся педагогическая культура, все знания педагога являются мертвым багажом” – писал В. Сухомлинский. Саме навчити та виховати учня – головна мета історії. Вивчаючи події, історичні постаті, учні бачать як певні риси характеру, ставлення до оточуючих, рішення деяких політичних діячів впливали на цілий хід історії, коли особисті інтереси ставилися понад усе і приводили до загибелі великої кількості людей. Вчитель історії повинен не тільки познайомити своїх учнів з розвитком країн в різні часи, а і навчити їх не повторювати помилки наших пращурів.

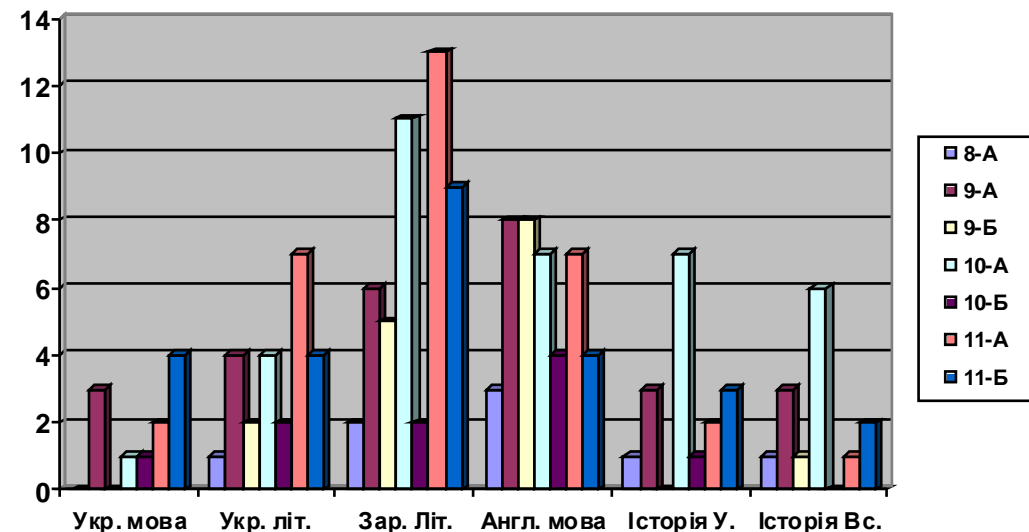
Карл Іванович Май, керівник відомої петербурзької гімназії у другій половині XIX

століття, головною метою навчання та виховання вважав гармонійний розвиток всіх сил і природних здібностей людини. Як девіз педагогічного колективу він обрав слова видатного чеського просвітителя Я.А. Каменського „Спочатку кохати – потім навчати”. Саме користуючись цими словами завжди потрібно пам’ятати з яким настроєм вчитель заходить до класу, від цього залежить кінцевий результат уроку. Вчитель повинен спрямувати учнів на позитивне, це можуть бути навіть якісь, підбадьорюючи слова, комплімент, або можна розпочати урок з вірша, який не тільки сприяє гарному настрою, а може бути і мотивацією даного уроку.

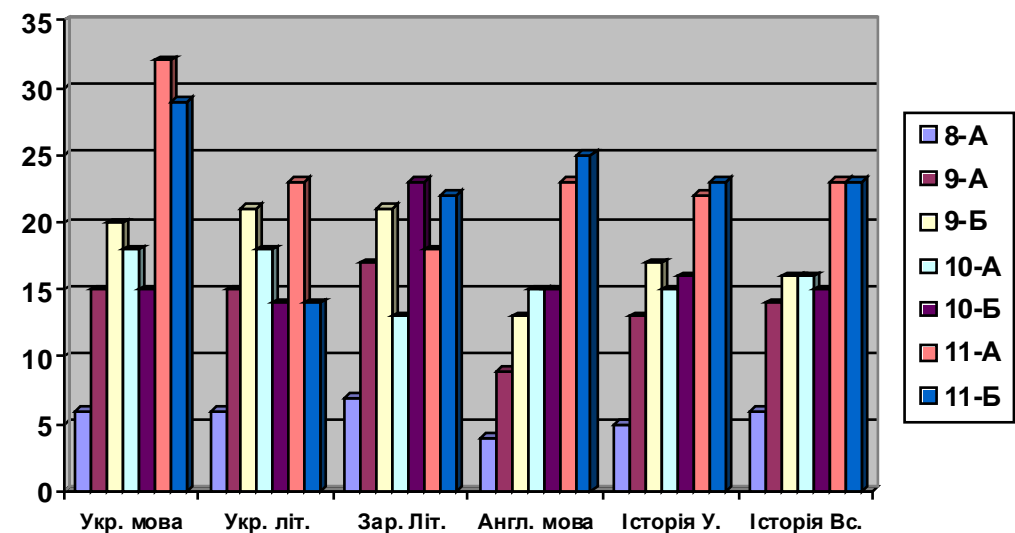
Завжди плануючи урок, я намагаюсь використовувати різноманітні форми роботи (групові завдання, рольові ігри, аналіз джерел, робота з додатковою літературою, написання міні-творів, складання рецензій на відповіді учнів, заповнення таблиць тощо), тобто побудувати урок таким чином, щоб учні завжди виявляли свою зацікавленість. Але не завжди урок проходить за планом, це залежить від багатьох факторів. По-перше, від підготовки класу, від рівня навченості класу, навіть від емоційного стану учнів. Тому на деяких уроках, коли я запланувала одну форму роботи, наприклад, учитель самостійно викладає матеріал лекції, але я бачу, що індивідуальні учні достатньо засвоїли попередній матеріал, підготували домашнє завдання, у цьому випадку я можу згяти форму роботи на уроці. Таким чином, щоб учні самостійно опрацьовували новий матеріал. Взагалі методична тема, над якою я працюю

Аналіз якості знань учнів

10 – 12 балів

7 – 9 балів

норма життя. Тому на уроці головне – атмосфера. І я її створюю. Через гумор, покази різних сцен з життя, запрошенням дітей до моделювання ситуацій. За урок намагаюсь приділити увагу кожному.

Урок на урок не схожий. Іноді, відчуваю щось не склалося, я дуже не задоволена. Не дітьми. Собою. Іноді, відчуваю – гримлять аплодисменти... У вигляді теплих очей дітей, в яких – подяка.

Зараз багато спілкуюсь з людьми. Люблю самотність, читати. Мрію про постійне місце, де б збирався драматичний гурток. Мрію про сцену, щоб частіше виводити туди дітей.

Книги по психології:

Т. Ахмедов «Особые состояния сознания»;

Э. Фромм «Психоанализ и этика»

По філософії:

З. Фрейд; Ф. Ницше; О. Вейнінгер; А. Шопенгауэр;

Ш. Ауробиндо; Омо; Е. Рерих; П. Таранов.

Психологія общения:

А. Книгге «Об обращении с людьми»;

Т. Крам «Управление энергией конфликта»; Д. Карнеги.

По здоров'ю:

С.Н. Лазарев; Г. Малахов; Болотов; Семенова; Брегг; Неумывахин.

А.П. Чехов – любимый автор. Чтение пьес – постоянный поиск, поиск материала интересного и созвучного нашему времени, интересного детям.

– „Самостійна робота учнів на уроках історії на етапі вивчення нових знань”, тому втілювати елементи самостійної роботи я намагаюсь на кожному уроці. С.Т. Шацький, вивчаючи педагогічну практику іноземних країн, писав у листі до свого колеги: „Треба, щоб учні самостійно робили відкриття, самостійно складали свої граматики, арифметики і геометрії, які нічого нам не дали в гімназії, крім диплому і права вступати до університету. Потрібно, щоб вже діти створювали своє життя”. Саме в цих словах я бачу сенс роботи вчителя – навчити дитину самостійно будувати своє життя, щоб кожен учень використовував набуті знання у майбутньому дорослому житті.

Суспільство не стоїть на місці, воно постійно змінюється, набуває поширене використання нових технологій, з'являються нові педагогічні парадигми. Щоб виховати сучасного учня, вчитель повинен використовувати на своїх уроках сучасні технології та методи. Саме про це можна дізнатися із таких періодичних видань як „Історія”, „Історія та правознавство”, „Диво слово”, „Історія в школі”, „Рідна школа”. Ознайомившись з новими педагогічними інноваціями, завжди виникає бажання запровадити їх на своїх уроках: нестандартні форми проведення уроків, використати нову цікаву інформацію, методичні рекомендації. Головні завдання, які я ставлю перед собою, показати учням історичні перспективи, підвести до розуміння деяких історичних закономірностей, розвивати здатність до інтегруючого мислення, бачення нових сторін явища. Вивчення історії, її глибинне розуміння неможливе

без усвідомлення учнями різноманітних зв'язків між подіями або явищами. Вони повинні навчатися розуміти зв'язок між мотивами, які рухали людьми, та їхнім практичним втіленням. Мотиваційна причинність пояснює багато вчинків релігійних людей, не зовсім зрозумілі на сьогодні. Учні на конкретних прикладах пересвідчуються в тому, що люди тієї або іншої епохи, культури, цивілізації діють, підкоряючись певним стереотипам поведінки, закріпленим у традиції. З кожним роком знання учнів з історії постійно поглиблюються, вони на власні очі бачать як впливав час на людину, як вона пристосовувалась чи ні до нововведень, прийняття або неприйняття ними цінностей прогресу. Наприклад, у Європі початку ХІХ ст. жили й ті, хто носив кишенькові годинники, й ті, хто звир'яв час за відбиттям годин на міській ратуші, як у Середньовіччі, й ті, хто дізнавався про час за сонцем, як у давнину. Так і зараз у сучасному суспільстві є деякі народи, які, навіть, не використовують електроприладів, без існування яких ми не можемо уявити своє життя. Саме в цьому я бачу головну мету – пов'язати історію з сучасністю.

Головною складовою частиною кожного уроку – є індивідуальний підхід до кожного учня. Коли вчитель працює деякий період в учнівському колективі він вже бачить індивідуальні властивості кожного учня, і може побудувати урок таким чином, щоб кожному учню було цікаво і він отримав знання з теми. З цією метою я опрацьовую літературу з вивчення особистісно-орієнтованого підходу до учнів і впроваджую ці ідеї на своїх уроках. Наприклад,

Михайлуца Т.В., керівник гуртка

Як у кожної живої людини думка про початок робочого дня визиває інколи велику радість, інколи повне бажання куди-небудь іти. Починаєш думати про щось дуже радісне, думаєш про дітей, бачиш їх очі і настрій поступово вирівнюється і ноги вже самі несуть на роботу.

Моя спеціальність за дипломом це не просто професія, це спосіб життя. Тому самоосвіта – це частина цього життя. Багато читаю, дивлюся, спілкуюся, спостерігаю за людьми і життям.

Дитина – це цілий світ, космос. На уроках етикету іноді питання, які задають діти, призводять до палких диспутів. Якщо дитина питає, значить це її мучить і я шукаю такі слова, щоб питання пішло, а на його місці з'вилось знання.

В гуртку я спочатку роздивляюсь, відчуваю індивідуальність дитини і тільки потім для неї підбираю матеріал, роль, яка найбільше допоможе йому (розкріпоститись, вирівняти мову, покращити пластику).

Свій урок я вибудовую як маленьку виставу. Іноді знання чи навички, які пропонуються на уроці, викликають у дітей негативне або несерйозне відношення. Я шукаю таку доказову базу, щоб негатив пішов, а знання і навички сприймалися як

для меня вопрос сложный, хотя и возможно использование литературных схем и перенос их на экран. Но для меня это кажется сложным и ненужным, очевидно, в силу моего незнания компьютерных технологий, неумения обращаться с компьютером. Вот что можно бы делать, так это смотреть фильмы по изученным произведениям. Но здесь есть большое Но – количество часов, отводимых программой на зарубежную литературу. Хотелось бы, чтобы было чуть больше часов (1 час в 10-11 классах очень мало!), хотелось бы создать в лицее фильмотеку, такие были (а возможно и есть!) при РОНО.

Чем живу вне лица? Обожаю читать: детективы (говорят низкий вкус!), но я люблю Чейза, Шелдона, А. Кристи, исторические романы, книги из серии ЖЗЛ, последние новинки литературы, хотя многие из них мне не нравятся. Все восхищаются Акуниным, поставлены фильмы, а я не восхищаюсь. Люблю мелодрамы, но больше всего мне нравятся советские фильмы, они искренние, наивные, но в них нет жестокости, крови, секса откровенного. Всё это уже надоело! Ещё очень люблю путешествовать. В годы советского государства я столько много путешествовала с детьми: вся Прибалтика (по два раза в каждом из государств), Грузия, Западная Украина, Армения, Абхазия и т.д. Вот это было время! С сожалением о нём вспоминаю, всё ушло: годы, молодость, Советский Союз... ностальгия. А что впереди? Будущее вижу в своих учениках, в своих детях, в своём внуке.

робота в группах, де сильні учні спрямовують роботу більш слабких учнів або виконання завдань за індивідуальними картками тощо.

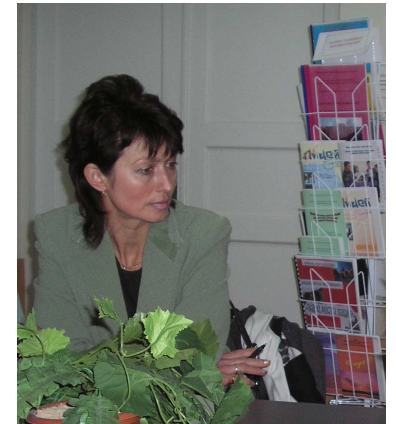
Тобто для того, щоб навчити дитину її треба любити, ставитися як до особистості, враховуючи її індивідуальні властивості, настрої, поважаючи її власну думку.

У вільний від роботи час я читаю літературні твори, поезію, детективи, відвідую театральні виставки, вирощую квіти. У подальшому буду працювати над підвищенням свого кваліфікаційного рівня.

Москалець І.М., вчитель української мови та літератури

”Добрый роздум робить легким будь-який спосіб життя”, - говорив Сковорода. І його філософські слова можна віднести не тільки до початку робочого дня, а взагалі – ставлення до будь-якої справи.

Для людей будь-яких професій, а особливо для вчителя, є важливим початок робочого дня. Людині природно налаштовуватися на роботу, а тим більше вчителю! Заходячи до класу, він є не тільки носієм знань, а й камертоном гарного настрою. Мені здається, так важливо уважно подивитися на дітей, хто вже (до початку першого уроку) налаштувався на

навчання, хто ні – допомогти словом, підбадьорити, побажати успіхів. Дитині потрібно створювати психоемоційний комфорт для самореалізації. Мені здається, що процес самореалізації може відбутися за умов відсутності критики, стресових ситуацій; тільки у вільній, доброзичливій обстановці дитина насолоджується діяльністю, яка приносить їй радість відкриття!

Діти – це індивідуальність зі своїм власним внутрішнім світом, своїми звичками та характером. Я поважаю їхні висловлені думки, відстоювання власної точки зору, прагнення до дискусування. Гарно, щоб вчитель був співрозмовником та порадиником учням, щоб формував вміння грамотно, змістовно обмінюватися думками, щоб вчив самостійно, творчо працювати з підручником, з додатковими джерелами. Щоб кожна дитина на уроці відкривала щось нове, бо навчання – це процес не лише засвоєння знань, а і розумового зростання, розвитку.

Це змушує мене впроваджувати в практику такі прийоми та методи, які б сприяли активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Це і, інтерв'ю з письменником; рольові ігри; зібрання епіграфу до вивчення твору; складання запитань до вікторин.

При вивченні біографії письменника використовую таку роботу, яка включає в себе індивідуальні диференційовані завдання:

Перший учень готує повідомлення про життєпис;

Другий – спогади сучасників; оцінка критиків;

Третій – характеристику історичної доби;

даже мирить спорящие стороны. Это бывает иногда, когда произведение прочитано, когда я правильно поставила проблемные вопросы, когда произведение, его герои, их поступки можно связать с современной жизнью. А в общем-то, почти все произведения можно и нужно связывать с жизнью. Я часто говорю ребятам: «Литература за окном, там жизнь, герои, чувства, поступки». Каждый ребёнок – индивидуален, каждый по-своему мыслит, интересно слушать мысли именно этого ребёнка, никогда не ругаю ребёнка, если его точка зрения расходится с общепринятой. А он думает так! Поспорьте с ним! Примеров можно привести много. Например, позиция героя романа «Красное и чёрное» Жюльена Сореля по отношению к женщинам. Одна группа учащихся осуждает его за то, что он использовал мадам де Реналь и Матильду для достижения своей цели (карьера). Другие (правда их было мало) говорили, что все средства хороши ради достижения своей цели. Рождался спор, в споре рождается истина!

Работаю с детьми интересно! С умными особенно! Но ведь дети такие разные, и каждый из них требует индивидуального подхода, индивидуальной работы на уроке. Одному дашь просто пересказать эпизод произведения, другому сделать вывод из прочитанного, ну а третьему поставили проблемный вопрос, который вызовет дискуссию.

Литература – особый предмет, она требует анализа поступков, действий, герои вызывают массу эмоций как положительных, так и отрицательных. Поэтому использование компьютерных технологий

Учить можно и на примере творчества Рильке, Бодлера, Уйтмена, Уальда, но чему?! Возможно я не права.

Поэтому и занимаюсь самообразованием. Стараюсь понять многих зарубежных авторов, их позицию, их отношения к жизни, участия их в общественно-политической жизни той или иной страны (откуда родом авторы).

Работаю с журналами такими, как «Дивослово», «Зарубежная литература в школе», «Литература в школе» (научно-методический журнал), «Зарубіжна література» (науково-методичний журнал) и другие.

Работая с журналами и другой методической литературой, обращаю внимание, прежде всего на передовицы. Эти передовицы дают общее направление данного журнала или данного номера журнала. Есть журналы, посвящённые сугубо творчеству того или иного автора, например, № 39, 2005, журнал «Зарубіжна література» (Шкільний світ), посвящён творчеству Л.Н. Толстого.

Нравятся нестандартные уроки учителей, что-то берёшь для себя. Люблю читать статьи, это идёт речь о мировоззрении того или иного писателя. Люблю странички «Nota bene» - что-то узнаёшь интересное из жизни писателя, поэта и затем обязательно расскажешь детям. С введением в курс литературы творчества зарубежных писателей, приходится много читать о их жизни, творчестве, мировоззрении. Читая, я делаю для себя выписки, заметки.

Никогда не считала детей элементом, атрибутом своей работы. Дети и слушатели, и соавторы урока. Иногда на уроках разгорается такой спор, что нужно

Клас в цей час виступає не пасивним спостерігачем, а активним співрозмовником, бо отримав різноманітні завдання:

- скласти план прослуханого;
- скласти тези;
- порівняти з викладом у підручнику.

Вивчаючи поезії, проводжу попередню роботу: створюю групи, а учні самостійно розподіляють завдання за планом:

- виразне читання поезії;
- усна характеристика твору;
- характеристика образів. На уроці, підготувавшись, кожна група захищає свої напрацювання. Клас занотовує головне.

Для учнів є дуже цікавим, при вивченні драматичного твору, театралізовані сцени. Цей вид роботи сприяє активізації творчої активності учнів, забезпечує літературними знаннями та читацькими вміннями (цей вид роботи, на жаль, проводжу рідко, бо вимагає детальної підготовки та вільного часу).

Регулярно знайомлюсь з періодичними виданнями, а саме:

„Вивчаємо українську”,

„Диво слово”,

„Урок української, „Всесвітня література” (читаючи цей журнал, захоплююся діяльністю педагогами-віртуозами).

Ці видання пропонують матеріали, які допомагають підвищити свій фаховий рівень, знайомлять із

сучасними освітніми технологіями та передовим педагогічним досвідом.

Матеріал, який мене зацікавив, ксерокопіюю і намагаюся використати під час складання конспектів уроку.

Десь грають хвилі у танку,
Бер реве, шумить, іскриться,
А в тихій бухті на піску
Дрімає в мушлі перлівниця.
У колисаннях плине час...

Чудові рядки! Я вдячна нашим бібліотекарям, які постійно для мене підбирають цікаві літературні новинки. І в свій вільний час я можу поплинути у світ поетичного слова!

Щодо планів на майбутнє, хочу сказати, що нещодавно прочитала статтю в журналі, вона мене дуже вразила. І я хочу на її матеріалі створити конспект уроку (мені дуже хочеться, щоб він вийшов таким, як урок на тему: "Естетичний ідеал О. Довженка і К. Білокур").

А ще хочу провести урок літератури в 9 класі на основі компаративного аналізу (Чи вийде?)...

*Немилостивая А.О., вчитель зарубіжної
літератури*

43 года работы в школе с детьми – срок немалый. Казалось бы, всё уже пережито, пройдено, прочувствовано, всё банально, обыденно, буднично. Одни и те же дети, только фамилии и имена другие, одни и те же классы, темы уроков, которые

повторяются из года в год... какие уж тут эмоции в начале каждого рабочего дня?! Да, есть они эти эмоции, есть и должны быть, если ты по-настоящему любишь свою работу и детей! Прекрасная у меня профессия – я учитель. Если пришлось бы выбирать в жизни дорогу ещё раз, то эта дорога привела бы меня только в школу, только к детям. Заходишь в класс – и за порогом оставляешь весь негатив, все неприятности, если они у тебя были. Всегда жду встречу с детьми и хочу им дать всё, что знаю сама, а взамен получить хорошую отдачу. Но... не всегда получаешь то, чего ждёшь. Всегда очень остро переживаю биографию тех поэтов и писателей, жизнь которых была полна драматизма. Рассказываю ребятам о личной драме Пушкина, о трагедии Высоцкого, о душевной болезни Достоевского и даже иногда плачу. Слезы своих, эмоций своих не стыжусь, так как вижу ответную реакцию детей, их сопереживания с реальной жизнью поэтов и писателей, даже иногда вижу их слёзы на глазах.

Очень люблю произведения, посвящённые теме Великой Отечественной Войне. Вот где можно вызвать у ребят, не только эмоции, но и учить многому: любить Родину, помогать в беде товарищам, быть мужественным и стойким в беде. Но как мало осталось таких произведений в курсе «Зарубежная литература». А напрасно! Мы многое теряем в плане воспитания детей.

